

14. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2002. – № 4–5. – С. 33–39.

15. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2003. – № 1. – С. 23–41.

16. Третяк Н. В. Жаргонна лексика в друкованих ЗМІ (номінативно-експресивна функція) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Н. В. Третяк. – К., 2008. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2012

М. НАВАЛЬНАЯ

СУБСТАНДАРТНАЯ ЛЕКСИКА В ЯЗЫКЕ СОВРЕМЕННОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

В предлагаемой статье проанализировано использование употребляемых жаргонизмов в текстах современной украинской художественной литературы, представлены тематические группы этих лексических единиц, определена их стилистическая роль.

Ключевые слова: стиль речи, художественный стиль, жаргонизмы, стилистическая роль.

M. NAVALNA

SUBSTANDARD VOCABULARY IN MODERN LANGUAGE FICTION

This article analyzes the use of jargon commonly used in the texts of modern Ukrainian literature, given the thematic groups of lexical items, defined their stylistic role.

Keywords: style of language, literary style, jargon, stylistic role.

УДК 811.161.2'373.42

Стефанія ПАНЦЬО,
Людмила ВАКАРЮК

ПРАГМАТИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СКЛАДНИХ СЛІВ У СУЧАСНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ

У статті розглянуто прагматико-стилістичний потенціал складних слів у сучасній поетичній мові.

Ключові слова: етнознак, ідіостиль, неологізм, okazіоналізм, складне слово.

Сучасна мова характеризується активізацією інноваційних процесів, які охопили усі сфери буття сьогодення: політичну, соціальну,

економічну, технічну. Не оминули ці процеси і художнє мовлення. На різних етапах лінгвістичних досліджень авторські лексичні номінації були і залишаються об'єктом всебічного і глибокого аналізу. Значний доробок у вивчення цих проблем внесли такі відомі мовознавці, як: Л. Ставицька, С. Єрмоленко, В. Калашник, Г. Вокальчук, Л. Пустовіт та ін. Активізація досліджень поетичного мовлення у 70-х рр. минулого століття повернулася у бік лексикографії і наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. спричинила виокремлення неографічного напрямку. Першими були видані словники неологізмів П. Тичини та М. Рильського, укладачем яких став Г. Колесник.

Дослідження нових тенденцій у художній майстерності поетів залишаються актуальними і сьогодні.

Тема нашої статті спрямована на висвітлення прагматико-стилістичного потенціалу складних слів у сучасному поетичному тексті. Матеріалом аналізу слугували збірки таких поетів, як С. Сапеляк («Журбопис», «Страсті по любові»), П. Сорока («Ладан осені»), К. Мордатенко («Українгеліє»), М. Питей-Братасюк («На вістрі полум'я свічі»), І. Малкович («Із янголом на плечі») та вірші молодих поетів, надруковані в літературно-мистецьких журналах.

Сучасні мовленнєві процеси свідчать про активізацію різних прийомів словотворення. З-поміж них найбільш регулярними є суфіксація і творення складних одиниць. Щодо складних слів, то у сучасному поетичному тексті вони трапляються досить часто. Це зумовлено кількома причинами, серед яких на першому місці різниця між поетичним та прозовим мовленням. Поетичний текст – це своєрідна система, тобто цілісне з погляду структури і функціонування утворення, якому властивий стійкий внутрішній зв'язок елементів. Реалізація всіх мовних засобів у поетичному тексті підпорядкована цій цілісній єдності. Як відомо, поетичний текст тяжіє до «скорочення форми» з одночасним розширенням змісту. Можна сказати, що форма домінує і підкорює собі зміст. Ця антиномія – «форма – зміст» – у поетичному тексті вимагає від мовця-поета ретельного добору мовного матеріалу і водночас спонукає його до словотворчості. Щоб створити інформативно та емоційно насичений текст, необхідно добирати відповідні мовні засоби, за допомогою яких увиразнювалася б авторська думка, ідея, замисел. Саме від цього залежить перетворення поетичного тексту в поетичний дискурс.

Зауважимо також, що в сучасних поезіях текст відтворюється або у великих формах на кшталт поем, або у надто коротких (інколи це може бути від двох до чотирьох рядків). Зрозуміло, що такі короткі форми у ще більшій мірі вимагають добору відповідного мовного матеріалу, який зберігав би дискурсивний характер поезії.

У цьому аспекті цілком виправданою є насиченість поетичного тексту складними утвореннями. Однак ці одиниці є різноплановими. У поезіях трапляються як узвичаєні складні слова, які мають узуальний характер, так і новотвори, які відзначаються своєю мовною стилістично-функціональною специфікою. Скажімо, якщо в поетичному тексті вживаються слова типу *небокрай* («*Де ріка шукає небокряю...*») [13, с. 78], *смолоскип* («*І лис рудий біжить, як сяйво смолоскипа*») [13, с. 83], *потойбіччя*, *небосхил* («*І тонкий ламкий небосхил Упаде в межиріччя, І відкриється тайна світил, І світів, й потойбіччя*») [13, с. 23], то такі одиниці сприймаються з погляду мовної специфіки як узвичаєні. Слова ж на зразок *святохлібний* («*Я тебе осонцюю, джерелю ім'я твоє святохлібне*») [7, с. 7]; *натицекрові* («*І п'ю цю красу натицекрові, Що десь далеко чужі міста мені нічого не говорять*») [13, с. 8]; *вітролистити* («*Тополі над дорогою мов півні, дитинство вітролистять*») [7, с. 26], а також *джаза-мантеляза* [5, с. 70], *кінецьсвіття* [13, с. 99], *наскрізьстен* [12, с. 10], *святпортрет* [6, с. 5], *хмародряпом* [6, с. 4], *блажсердечно* [6, с. 5] та ін. под. одиниці сприймаються як неологічні утворення (потенційні або ж суто оказіональні).

Слова такого типу виникають у поетичному мовленні не як необхідна одиниця номінації, а як експресивно-синонімічний еквівалент, який сприяє реалізації певних авторських спрямувань. Можна стверджувати, що їх поява зумовлена комунікативно-прагматичними потребами мовця. Однією з мовних ознак цих утворень є відсутність у них стійкого характеру і спричинена цим невідтворюваність у мові. Отже, такі одиниці зберігають функціональну релевантність лише у межах певного контексту. В окремих випадках ці слова навіть не піддаються однозначному декодуванню з боку реципієнта. Прикладом може слугувати слово *біждерецьце*, яке не розкриває свій семантичний потенціал поза контекстом. Пор.:

І тут раптом зозуля закувала,

*І я побачив ту гіллячку на біждеревиці,
На якій вона сиділа,
І така мені пісня пригадалася [5, с. 113].*

Найбільше зацікавлення у дослідників викликають неологічні одиниці, тому що саме вони демонструють процеси мовного розвитку, збагачують словниковий запас, засвідчують високий потенціал виражальної спроможності української мови.

Аналіз поетичного тексту показує, що складні одиниці використовуються в ньому дуже активно. Подекуди поезії навіть перенасичені ними. Так, наприклад, індивідуальний стиль Степана Сапеляка характеризується надмірною кількістю складних слів, переважну більшість яких становлять новотвори. Це підтверджує і сама назва збірки – «Журбопис», яка концентрує в собі авторську індивідуальність. Напр., вірш «Відвідини пам'яті» у першій та четвертій строфах містить по три складних слова, які утворюють своєрідний «каскад» неологізмів. Пор.:

*Це шлях його. Мицєве піскосип'я.
Калиновдів'ячка пониклий лик.
Полив'я тут злилось у чорноскиб'я
Лячних відлунь. У оклик. І у клик.*

*Час вдів'я це. Дівоче свідчооччя
Довкрузжсям жур видихує слезу.
Зливають смоли віск крамолоноччя
Густим задим'ям у зуглілий слух [10, с. 30].*

Подібне спостерігається у віршах інших поетів. Так, наприклад, у К. Мордатенка трапляється до десяти складних слів в одному вірші (див.: вірші «Падає сніг», «Ні, щось тут не так, бо не можуть дерева мовчати» та ін.).

Загалом художньому мовленню властива схильність до неологізації мовних одиниць. Їх поява зумовлена низкою причин суб'єктивного та об'єктивного характеру. До об'єктивних причин можна віднести загальномовну тенденцію до компресії смислу, яка полягає в тяжінні до коротких форм (пор., наприклад, поширене у мові явище універбації). Компресивні можливості мови найбільш яскраво виявляють себе у поетичному тексті, який характеризується змістовною повнотою та експресивно-емоційним навантаженням. У цьому аспекті складні утворення якраз і виступають одним із таких засобів економії форми.

Загальновідомо, що оперувати словом легше, ніж словосполученням. Крім того, злиття двох слів в одне не складає арифметичну суму їх значень. Зазвичай у складному слові відбуваються такі неоднозначні процеси семантичного синтезу, які важко піддаються опису. Наприклад, значення слова *судьбовдовіння* («...доторкнутися до велетенської маски *судьбовдовіння* лиця застиглого») [10, с. 7]¹⁶ не виводиться як проста сума значень двох слів «судьба» і «вдовіти» чи «вдова». У наведеному контексті це слово означає динамічний стан людини, охопленої журбою, яка проступає на її обличчі.

Ще більш неоднозначно трактується слово *зрадопасхальний* («...у міжчассі *зрадопасхальнім* доторкнутися до велетенської маски» [10, с. 7]), у якому перший компонент асоціюється як з дієсловом *зрадіти*, так і з дієсловом *зрадити*. Саме ця мотивувальна двозначність надає слову виразної опуклості, семантичного об'єму. Можна розуміти так, що, з одного боку, пасха несе *радість* Христового Воскресіння, а з іншого – вона пов'язана зі *зрадою* Ісуса Христа у передпасхальний час. На переплетення мотиву журби і радості у цьому слові вказують і два епіграфи – один з яких виражає ідею смутку, журби (Книга Йова, 26), а другий – ідею відродження, радості, свободи («*Я знов живу, Народжений тебе пізнати І наректи тебе, Свободо*») (П. Елтар «Свобода»). Отже, як бачимо, складне слово органічно пов'язане із загальним змістом поетичного твору.

Друга причина, якою зумовлюється поява новотворень у поетичному тексті, у тому числі і складних слів, пояснюється загальною тенденцією схильності письменників до словотворчості, що дозволяє їм індивідуалізувати свою авторську майстерність, представити вміння оперувати словом.

Активне використання складних слів у поетичному дискурсі часто помилково пов'язують лише з метричним фактором. Насправді він є другорядним. Сучасне поетизоване мовлення характеризується намаганням відступити від нейтральної мови, від загальноприйнятого і активізувати внутрішньомовний потенціал вербальних одиниць [15, с. 29].

Для постмодерністської поезії типовими є явища лінгвопластики та полістилістики, що дає поштовх до естетизації слова. Дослідники

¹⁶ Цитування подається з авторськими розділовими знаками.

сучасних процесів неологізації засвідчують, що поети оперують вже готовими одиницями, і це спричинює потребу в їх комбінуванні. Воно відбувається на базі наявного мовного матеріалу, і кількість комбінацій певним чином обмежена. Внаслідок цього викристалізовується поетична техніка сучасних майстрів слова. Назагал свобода словотворчості в останні десятиріччя знаходиться під впливом мовленнєвих процесів у ЗМІ, а також під впливом технізації сучасного життя. Г. Вокальчук з цього приводу зазначає: «Еволюційні процеси в галузі індивідуально-авторської номінації безпосередньо залежать від динаміки національного лексикону, від впливу чинників соціокультурного характеру, від індивідуальної манери письма авторів» [1, с. 115].

Підтвердженням цієї думки є активізація використання у поетичному тексті складних слів сакральної семантики. Це слова двох типів: узвичаєні в українській мові лексеми, які репрезентують конфесійний стиль, і складні утворення, один з компонентів у яких має сакральну семантику.

До першої групи відносимо такі слова, як: *богопочитання*, *Водохрестя*, *благочестивий* (С. Сапеляк), *кровозгрішник*, *духотворний*, *боготворить*, *Богоматір* (К. Мордатенко) та ін. При цьому ці одиниці у контексті набувають певних перетворень. Насамперед здійснюється семантичне переосмислення таких слів. Наприклад: «...омелодійнений струмок / при битій дорозі / пахне **ВОДОХРЕСТЯМ**...» [11, с. 108]. Тут лексема *Водохрестя* втрачає своє первісне значення і передає загальну ідею чистоти і сили води, яка має здатність очищувати та освячувати.

До другої групи належать складні слова, одна з частин яких є словом сакральної семантики: *святохлібний* (К. Мордатенко), *святпортрет*, *Божукраїнський* (Г. Мовчанюк), *святоукраїнний*, *святойванський*, *святописемний*, *богоз'ява*, *богомир'я*, *жертвослів'я* (С. Сапеляк) та ін.

Сакральна лексика у поетичному контексті може дещо приглушувати своє високе звучання як одиниця богословського стилю і набувати більш конкретної семантики. Цей процес відбувається під впливом право- чи лівосторонніх актантів синтагми або другого компонента складного слова. Напр.: «У Миколи Міхновського зір лелечий, а дух **Божукраїнський**» [6, с. 3], «**Святпортрет** Володимира

Лучука, обрамлений животворяцією» [6, с. 5], *«Я тебе осонцюю, джерелю ім'я твоє святохлібне»* [7, с. 7], *«Пребудь на многії літа / Доле колегійна святописемна»* [11, с. 111], *«Трисвятая доле колегійна / з віттям святописемного винограду»* [11, с. 113] та ін. Як бачимо з наведених прикладів, слова з сакральними компонентами використовуються в поетичному тексті відносно конкретних осіб, характеризуючи їх певним чином, або ж співвідносяться з абстрактними поняттями (*любов, доля* та ін.).

Попри будь-які семантичні зсуви в сакральній лексиці, вона часто трапляється в поетичних текстах, у яких пропагуються високі моральні ідеали, любов до України і українського народу, туга за втраченим. Напр.: *«Нині журба стала, яка не бувала, ікона Богоматері очі замружила, вуха затулила, благала: «Де взяти сили?..»* [7, с. 29]. У наведених рядках закономірно у прецедентному тексті іменник *радість* був замінений на іменник *журба* (пор. *«нова радість стала, яка не бувала...»* – коляда), а образ ікони Богоматері символізує собою образ засмученої української жінки, яка втрачає хвору дитину. Показною є і сама назва збірки віршів К. Мордатенка «Українгеліє». Це слово утворене за аналогією до слова *Євангеліє*.

Сакральні компоненти складних одиниць уводять їх у склад концептологічної лексики із загальним концептом «Бог». У поетичному контексті основне призначення таких слів полягає у створенні парадигми народно-релігійного феномену.

Активне використання сакральних одиниць наближує поетичні тексти сучасних авторів до народнопоетичних. Підтвердженням цього є вживання традиційних для фольклору образів, у яких відтворюються певні етнічні знаки національної культури. Це такі образи, як-от: *мати-Україна, ньенька-Українка, перла-роса, батько-птах, люди-горицвіти, печаль-доц, дорога-доля, диво-водограй* (М. Питей-Братасюк), *диво-сон, диво-сад, медунець-солонець, дума-парафіяни, медовичок-місяць, цар-квіт, злotosлів'я, злотоносне жниво, журботисся* (С. Сапеляк), *диво-Богомати* (П. Сорока), *сльози-живиці* (К. Мордатенко) та багато інших. Деякі елементи (*диво-, -сльоза, журб-* та ін.) мають здатність відтворюватися у поетичному мовленні різних авторів.

У таких конструкціях відбувається поетизація образів (особливо образу України), що свідчить про активізацію фольклорно-архаїчних традицій (підтвердженням цієї думки слугує і велика кількість

демінутивної лексики з морфемами фольклорного характеру на зразок «рученьки зласкані, вустонька зяцьковані», «спатоньки охота», «вустонька не стули...ще й дзеркальце тримай», «дівує дібровонька», «фартушки у півниках»).

У творах сучасних поетів спостерігається процес семантико-граматичного перетворення складних слів, за якого відбувається перехід від конкретного до абстрактно-узагальненого значення. Своєрідне «відсторонення» лексеми від денотата здійснюється шляхом зміни граматичних параметрів складних слів з наступною транспозицією їх від конкретного родового значення в неозначений середній рід. Унаслідок цього утворюються як потенційні, так і оказіональні слова з суфіксами **-й-**, **-ість**. У С. Сапеляка знаходимо *двоєдіння, смуткочоля, свідооччя, водоспаддя, чорнопоління, сновиддя, журбобисся, сиротомир'я, піскосит'я, кровожилля, чорноскиб'я, тогосвіття, многожолля*.

Такі ж утворення трапляються і в інших поетів: у П. Сороки – *кінецьсвіття, пліч-о-плічність*; в І. Малковича – *післязим'я, післясніжжя*; у М. Питей-Братасюк – *прямостояння* та ін. Велика кількість подібних утворень свідчить про намагання поетів відійти від буденності життя і по-новому, яскраво означити певні реалії. Аналізовані одиниці надають тексту надзвичайної емоційної напруги у відтворенні небуденності поетичного світосприйняття.

Складне утворення – це «згорнута» синтагма, яка при декодуванні може «розгортатися» в словосполучникову або реченнєву конструкцію. Тому складні слова виступають аналогами або квалітативно-статистичної ситуації, або квалітативно-динамічної. Ця динамічність їх семантики найбільш яскраво проявляє себе в новотворах дієслівного типу. Такі слова семантично багатомісткі, оскільки співвідносяться з цілою референціальною подією. Пор. у К. Мордатенка:

*Тополі дорогою, мов півні,
дитинство вітролистять* [7, с. 26];

*...а задмукані зонти кульбаб летять
травнево-сонце-зорепадяться,
лишнево вересняться і сонцепіняться!* [7, с. 6].

Разом з тим подібні одиниці не завжди піддаються однозначному декодуванню. Насправді їх семантика набагато складніша, оскільки в поетичному тексті вони набувають метафоричної образності. Так, слово

вітролистять стосується у тексті абстрактного іменника *дитинство*, і у цьому поєднанні вгадується приховане порівняння плинущ літ з падінням листя, тобто з листопадом.

Аналізовані дієслівні неологізми лише підтверджують наявність незвичної за своєю суттю тенденції до стирання граней між поетичним рядом, реченням і словом, унаслідок чого відбувається зрощення або зсув речення в одновербальну номінацію (питання про те, чи є таке утворення власне словом, залишається відкритим). Напр.:

Сиджу на зборах

І нудно, й тоскно

«Хтосьхотпротиодногосно» [4, с. 62];

*Крізь прочинені двері – прижовклий бездомний – поїзд – приблуда
якогонізвідкинеждуть* [5, с. 108].

Такі зрощення виникають як протест проти нівелювання людської особистості в суспільстві, проти формалізації суспільного життя, причому це стосується як колишньої соцреальності, так і сьогодення.

Подібні зрощення відбуваються на тлі іншого в сучасному поетичному дискурсі явища – відмови поетів від розділових знаків. Назвемо це все «синтаксичним нігілізмом», який виконує свою прагматичну функцію: по-перше, поетична самодумка набуває стислого смислу, стає більш опуклою і виразною; по-друге, активізується читацька уява, мислення в намаганні адекватного розуміння авторської ідеї. Водночас явище «синтаксичного нігілізму» має негативні наслідки – втрачається необхідність смислового членування тексту.

Однією з ознак ідіостилю сучасних майстрів поетичного слова є значна кількість синтаксем-сполучень, один компонент якого виступає прикладкою. Подібні утворення виникають внаслідок так званої синтаксичної деривації і набувають усіх тих ознак, які властиві одиницям синтаксичного рівня, а саме: не відтворюваність у мовленні, відсутність стійкого характеру. Разом з тим ці утворення наближаються до слова, значною мірою саме до складного слова, яке зазвичай теж мотивується словосполученням або сполученням слів. Ще однією ознакою подібних складних утворень, за якою вони наближуються до вербальних одиниць, є той семантичний синтез між складовими компонентами, який дозволяє вбачати в них єдину, хоч і розчленовану, номінацію. Ми не ставимо за мету повною мірою наводити всі аргументи на користь ототожнення (або наближення) прикладкових

синтаксем і складних слів, однак будемо розглядати їх у низці складних утворень.

Загалом активізація прикладкових утворень саме в поетичному тексті пов'язана із намаганнями поетів відтворити традиції давноминулих часів. На тлі загальної тенденції до самоідентифікації української нації поширюються намагання відродити етнічні особливості історичного минулого. Це стосується і складних назв, які стали прикметою періоду становлення козацького субетносу у XIV–XV ст. Прийняття до запорізьких козаків супроводжувалося заміною родового прізвища на подвійне прізвисько, яке характеризувало особу з різних боків. Так з'явилися прізвиська на кшталт *Семи-Палка*, *Сторча-Вус*, *Стріляй-Баба*, а також прізвиська типу *Задерживіст*, *Неїжборц* та ін.

Прикладкові утворення, якими послуговуються поети новітньої доби, вирізняються розширенням смислового об'єму, експресивно-оцінним наповненням. Більшість з них становить номінації осіб, у яких обидва компоненти конотативно навантажені, напр.: *лебідонька-ліронька* (С. Сапеляк), *безхатько-горбун* (П. Сорока), *блазень-простачок* (С. Шевченко), *люди-горищівити* (М. Питей-Братасюк).

У таких складних назвах можуть відобразитися етнознаки української культури. Наприклад, у свідомості українця гетьман зазвичай асоціюється із вусами, ще й сивими, що підкреслює його вік. Саме такий образ постає в поезії Г. Мовчанюка:

Позаяк сивоус-гетьман свому Богові

Поклонився. Кому ж це?

Що хотіли купити в обезголовеного хохла? І Бог милував [6, с. 3].

Семантична функція прикладкових назв «полягає не лише в застосуванні другої назви на означення особи, а й в уточненні, виокремленні певної ознаки особи, у її різнобічній характеристиці [8, с. 7]. Можна стверджувати, що стилістично-конотативний потенціал подвійних номінацій тим вищий, чим менш прогнозований характер семантичного суміщення слів-компонентів. Це явище яскраво проявляється у назвах, які стосуються сьогодення реалій. Пор.: *стриптиз-гейша* («Юна – як май! – *стриптиз-гейша* Вреїті зробила і це» [3, с. 6]); *лесбіянки-блондинки* («А той он, ковтаючи слинку, *Вдивлявся, немов крізь сон, Як лесбіянки-блондинки* цілувалися *взасос?*» [3, с. 5]); *скрипальки-донорки* (І. Малкович) та ін.

Стилістично навантаженими є і прикладкові назви неживих істот. У ролі базового компонента частіше за все виступають назви явищ

природи, тоді як друга назва сприймається як метафоричний образ з елементами порівняння, напр.: *місяць-підкова, стожари-зорі, перли-роса, печаль-дощ* (М. Питей-Братасюк), *провісник-туман* (Г. Мовчанюк) та ін. У наведених прикладах спостерігається і уособлення – прийом доволі типовий для поетичного мовлення, у якому світ людини і світ природи зливаються в одне ціле. У поодиноких випадках у прикладкових назвах один з компонентів може означати інші неживі об'єкти, а саме: *зміїце-аркан* (В. Женченко); *ода-брызгалка* (А. Кримський). У цих назвах слово-означення не втрачає образності, що робить ці номінації експресивно-оцінними.

Для складних новотворів, як і для okazіональних одиниць загалом, властиве неоднозначне їх сприйняття читачем. Їх внутрішня форма, будучи відірваною від поетичного контексту, становить своєрідну «лінгвістичну загадку». Щоб встановити весь спектр індивідуально-авторської конотації та відтінків значення, необхідно співвідносити мовну одиницю з авторською ідеєю, на тлі якої дескриптивна номінація виявляє свій зв'язок з позамовною дійсністю. «Лінгвістична загадковість» складних одиниць тим вища, чим менш прогнозований характер носить зіткнення поєднаних компонентів. Ця непрогнозованість виникає внаслідок:

а) поєднання логічно не поєднуваного: *холодно-біла туга* (М. Питей-Братасюк), *кров чесно-чиста* (В. Старченко), *вітчизна жажденно-яра* (П. Сорока), *сонцетабір спеки* (К. Мордатенко);

б) поєднання антоніміїчних лексем: *схід-захід-схід-захід* (К. Мордатенко), *мільйонноодна медитація* (Г. Мовчанюк);

в) частиномовна несумісність компонентів: *наскрізьстеп* (І. Сергієнко), *післясніжжя* (І. Малкович);

г) використання мовної гри: «У власному переконанні я завжди в собі з собою *Всоббою*» (Г. Мовчанюк);

д) заміна компонента у структурі слова: *натицекрові, затойбічний* (П. Сорока), *Українгеліс* (К. Мордатенко), *чорнозіль, троноемственность* (С. Сапеляк);

ж) лексико-семантична несумісність компонентів: *сніголистопад* (С. Сапеляк), *Танцюйдід* (Г. Мордатенко);

з) вербалізація морфем: «*Душа перепливе через Стікс, там укмітить когось прапра*» (Г. Мовчанюк);

к) поєднання власних назв: *Володимиролучуківський, волино-подільсько-холмицяцький* (Г. Мовчанюк), *сковородинськомудра душа* (С. Сапеляк);

л) асиметрія частиномовного уналежнення складного слова порівняно з частиною мови поєднаних компонентів (йдеться насамперед про активізацію творення складних прислівників на місці прикметників): *умлівока* (П. Сорока), *пир'їнно-молоково* (К. Мордатенко), *блаже-сердечно* (Г. Мовчанюк), *білокоро* (В. Старченко), *стосвічково* (М. Питей-Братасюк).

Однак незалежно від характеру складних одиниць, усі вони підпорядковані певним прагма-стилістичним завданням, які впливають з ідейно-тематичного навантаження поетичного тексту. Так, наприклад, несприйняття деяких реалій сучасної дійсності породило загальну тенденцію до негації, яка виражається шляхом активізації операторів заперечення. Це засвідчено в таких утвореннях: *не-сяжна, не-села, не-оселі, не-мене, незвук, нематеризна* (І. Сергієнко). Зрозуміло, що подібні одиниці стають виразниками негативної конотації.

Дослідження складних утворень у сучасному поетичному тексті дає підстави говорити про їх стилістичну вагу, «незатертість» форми, що позначається на процесах розуміння образної системи усього поетичного твору. При цьому складні одиниці виступають і як носії інформації про об'єктивну реальність через призму світосприйняття того чи іншого автора. Будучи елементами твору, вони вступають у складну систему відношень, зіставлень та протиставлень і у такий спосіб уповні розкривають функціонально-семантичний потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вокальчук Г. Українська індивідуально-авторська неологія і неографія: стан і перспективи / Г. Вокальчук // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Вип. 18. – Рівне : РДГУ, 2010. – С. 114–118.
2. Єрмоленко С. Високий лет з надламаним крилом / С. Єрмоленко // Словотворчість шістдесятників : [зб. наук. праць]. – Острого : В-во «Острозька академія», 2010. – С. 155–157.
3. Женченко В. Нас не потряс розп'яття час / В. Женченко // Дніпро. – 2006. – № 9–10. – С. 5.
4. Кримський А. Перепливши ювілейні дати / А. Кримський // Дніпро. – 2006. – № 7–8. – С. 61–62.
5. Малкович І. Із янголом на плечі... / І. Малкович. – К. : Поетична агенція «Княжів», 1997. – 149 с. (Вірші).

6. Мовчанюк Г. Сади душі / Г. Мовчанюк // Дзвін. – 2007. – № 1. – С. 3–7.
7. Мордатенко К. Л. Українгеліє: поезії / К. Л. Мордатенко – К. : ВЦ «Просвіта», 2009. – 32 с.
8. Наумова Т. М. Номінація особи у гумористично-сатиричний текстах Івана Франка та Володимира Самійленка : автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «українська мова» / Т. М. Наумова. – К., 2005. – 16 с.
9. Питей-Братасюк М. Г. На вістрі полум'я свічі / М. Г. Питей-Братасюк. – Тернопіль, 1996. – 140 с.
10. Сапеляк С. Є. Журбопис: Вірші, публіцистика / Степан Сапеляк. – Х. : Майдан, 1995. – 96 с.
11. Сапеляк С. Є. Страсті по любові: Поезії / Степан Сапеляк. – Х. : Майдан, 2000. – 132 с.
12. Сергієнко І. Вогник у вікні / Іван Сергієнко // Вітчизна. – 2006. – № 9–10. – С. 8–11.
13. Сорока П. Ладан осені: Вірші / Петро Сорока. – Тернопіль : Астон, 2011. – 104 с.
14. Старченко В. Білобережжя / Віталій Старченко // Вітчизна. – 2006. – № 7–8. – С. 10.
15. Стишов О. А. Українська лексика ХХ століття / О. А. Стишов – К. : Пугач, 2005. – 388 с. (На матеріалі мови засобів масової інформації).
16. Шевченко С. Любов'ю переповнюючи мить / С. Шевченко // Дніпро. – 2006. – № 7–8. – С. 73.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2012

С. ПАНЦЬО, Л. ВАКАРЮК

ПРАГМАТИКО-СТИЛИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ СЛОЖНЫХ СЛОВ В СОВРЕМЕННОМ ПОЭТИЧЕСКОМ ТЕКСТЕ

В статье рассмотрено прагматико-стилистический потенциал в современном поэтическом языке.

Ключевые слова: этнознак, идиостиль, неологизм, окказионализм, сложное слово.

S. PANCIO, L. VAKARYUK

PRAGMATIC AND STYLISTIC POTENTIAL OF COMPOUND WORDS IN POETIC DISCOURSE

Pragmatic and stylistic potential of compound words in modern poetic language has been investigated in the article.

Key words: ethnosign, idiostyle, neologism, occassionalism, a compound word.